

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Sectio I. De Sacramentis in genere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

IV.

TRACTATUS V.

DE

SACRAMENTIS IN GENERE, ET
QUIBUSDAM IN SPECIE.

SECTIO I.

DE

SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT I.

*Sacramentorum notio, partes, numerus
& Auctor.*

Si quæ christianæ doctrinæ pars Parochorum,
& Confessariorum scientiam, ac industriam
sibi vindicat, ea certe est, quæ de Sacra-
mentis tractat. Horum quippe accurata notitia
efficit, ut Sacerdotes ab illa divini interdicti
regula non discedant: *Nolite sanctum dare ca-
nibus; neque mittatis margaritas vestras ante
porcos (Matth. 7.)*.

Sacramenti generice sumpti non una est no-
tio; relictis variis duas, quas Romanus Cate-
chismus suppetitat, afferre placet. Prima, quæ
etiam legis antiquæ symbolis aptari potest, Sa-
cramentum describit invisibilis gratiæ visibile
signum, ad nostram justificationem institu-

A a 5

tum

TRAC

tum (a). Altera ad solam christianam legem referitur, diciturque Sacramentum *rem quamdam sanctitatis subjunctam, quæ ex Dei institutione sanctitatis iustitiæ tum significandæ, tum efficiendæ habet.* Hæcque gratiam sanctificantem efficiendi virtus novæ legis Sacramenta ab antiquis distinguit, quæ sanctitatem per Messiam conferendam significabant, non autem dabant. discernimus duo testamenta (inquit sanctus Augustinus in *Psalm. 73.*) *vetus & novum sunt eadem Sacramenta, nec eadem promittunt eadem tamen pleraque præcepta . . . Videmus quare præcepta eadem; quia secundum hæc Deo servire debemus. Sacramenta non eadem; quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi testamenti dant salutem: Sacramenta veteris testamenti promiserunt Salvatorem . . . Mutata sunt Sacramenta facta sunt faciliora, pauciora, breviora, feliciora.* Acriter contra hæc Sacramentorum novæ legis excellentiam moderati rethorici pugnant, quibus Tridentini Patres hæc thema dixerunt, definiens: *Si quis dicat per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem esse promissionis ad gratiam consequendam sufficere anathema sit (Sess. 13. can. 8.).* Plura de hoc, qui dogmata exponunt, Theologi continentur; Moralia versanti illud attigisse sufficiat.

(a) Omnia N. L. Sacramenta triplici titulo rethorice signa sunt: *rememorativa* Passionis dominicæ; *demonstrativa* præsentis gratiæ; *prognostica* futuræ gloriæ.

Omnia novæ legis Sacramenta, prout in Concilio Florentino & Tridentino est definitum, rebus quasi materia, & verbis quasi forma consistunt; unde & sanctus Augustinus ait: *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum* (Tract. in Joan.) (a). Duo præprimis circa has Sacramenti partes observare minister debet, 1. ut quantum fieri potest, omnis evitetur sive materiæ sive formæ mutatio: 2. ut vel physica, vel moralis earundem procuretur simultas, ac ratio.

Qui studio vel cupabili ex negligentia levem in materia, vel forma mutationem admittit, grave aut leve peccatum committit, ut Sacramenti sic confecti adhuc valor subsistat; qui vero valde notabilem, seu, ut vocant, substantialem mutationem faciunt, Sacramentum non conficiunt, & gravem non minus Christo, a cujus institutione recedunt; quam proximo, quem temere Sacramento defraudant, injuriam inferunt.

Substantialis materiæ mutatio contingit, si alia specie res adhibeatur, uti pro aqua vinum in Baptismo, aut pro vino aqua in Eucharistia: Forma vero substantialiter mutata censetur, si verbo-

(a) Materiæ nomine hic non solum res sed etiam actiones sensibiles, uti ablutio, unctio &c.; & formæ vocabulo nædum verba, sed & alia signa verbis æquivalentia intelligenda veniunt: hinc nata est distinctio in materiam remotam, circa quam ministri versatur actio, uti aqua in Baptismo: & proximam, quæ in ipsa materiæ remotæ applicatione consistit, uti ablutio, chrysmatio &c.

verborum sensus ex quadam addita vel dempta voce alius resultet, ac hucusque in Ecclesia legitur: unde qui in nomine Christi baptizare aut aliis insertis verbis formam corrumpere invalide ministraret, & totum, quod peragitur sub præscriptis verbis repetere teneretur.

Materia, quam aliqui Doctores aptam, & aptam alii asserunt, dubia est; cui non urgente necessitate superaddi forma potest. Circa Sacramentorum confectionem namque probabilitas, sed securitas est attendenda; ne opinionum vento, quæ a Sacramentis perditæ animarum salus est committenda (a).

Emergente necessitatis casu, quo materia dubia contentus esse minister deberet, non absolute sed conditionate pronuncianda est forma. Ante sæculum octavum hujus formæ vel nulla, vel obscura solum deprehenduntur vestigia; ea tamen adhibitam passim fuisse fundate præsumitur. Expressa formæ conditionatæ mentio in capitulationibus Caroli Magni facta legitur in historia sæculi noni. Formæ conditionalis etiam Alexander III. anno 1175. circa Baptismum expressè probavit, atque decrevit: *De quibus dubium est, an baptizati fuerunt, baptizentur his vestibus*

(a) Non est illicitum in Sacramentis consiciendis pro opinionem probabilem de valore Sacramenti, tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi; hinc sententia prohibentium tantum utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis sacerdotalis, aut episcopalis. Est prima inter damnatas ab Innocentio XI.

ramissis: *Si baptizatus es non ego te baptizo; sed si nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine &c.* (Cap. de quibus. De Baptismo.)
Post Tridentini Concilii promulgationem n̄dum Baptismo, sed aliis quoque in Sacramentis adhiberi hæc formula c̄pit, quoties nempe eadem, in Baptismo, occurrit ratio (a).

Septem

(a) Casus in quibus sub conditione pronunciari, aut repeti forma potest, potiores sunt sequentes.
1. Si in Sacramentis, absolute ad salutem necessariis (qualia sunt Baptismus & p̄nitentia) materia solummodo dubia adsit, certamque expectare damnosum proximo foret. 2. Si prudens dubium de valore Sacramenti, aut pronuntiatione prioris formæ in ministro suboriatur. Dixi prudens dubium; nam qui temere ex quovis levi scrupulo super eandem materiam conditionate formam repeteret, grave sacrilegium committeret, quia deficiente prudente dubio, vix adhuc serio & vere dici potest: *Si non es baptizatus, ego te &c.* sed potius: *sive sis, sive non sis baptizatus, ego te &c.* sicque conditio pro non adjecta haberetur, & forma absolute repeteretur.
3. Si prudenter dubitetur de capacitate, vel intentione subjecti; aut si suscepti semel Sacramenti, e. g. Baptismi omnino incerta ac mere conjecturalia habeantur signa. Hic tamen duplex conditio rite est distingenda; una futurum respiciens, uti: *Si occasionem proximam dimittes, ego te absolvo: si sis perseveraturus in fide, ego te baptizo &c.* altera pr̄teritum aut pr̄sens attingens, uti omnes supra adductæ. Hæc de pr̄senti &c. conditio Sacramentis valorem conciliat: numquam illa de futuro; quia nunc, uti suppono, Sacramentum non intenditur; eo autem, quo conditio adimplebitur, tempore jam dudum sacramentalis transit actio.

Septem gratiæ ac salutis symbola in Christi Ecclesia omnibus retro sæculis fuerunt agnita. *Expressum* quidem Sacramentorum numerum nec in Scripturis, nec in primævis Conciliis aut Patribus invenimus, res tamen numeratam jam nascens Ecclesia credidit, omnesque, qui vel unum ex septem negarunt, seu novatores ac hæreticos est detestata, prout Bellarminus alique Scholastici fuisse ostendunt. Pulchram hujus numeri rationem sanctus Thomas assignat analogia a carnali hominis generatione & vita ad spiritualem ducta (3. part. Q. 65. art. 1.). Tridentina Synodus non minus eos, qui septem esse Sacramenta negant, quam qui omnia inter se æqualia affirmant, anathemate ferit (Sess. can. 3.). Spectata necessitate respectu peccatorum potior est Baptismus; respectu adultorum post Baptisma lapsorum pœnitentia: absque ordine Ecclesiæ regimen, & secluso Matrimonio fidelis populus deficeret. Præ omnibus suis intrinseca dignitate Eucharistia eminet, quia ipsam Christum Dominum, Sacramentorum principium & finem, continet.

Ex varia Sacramentorum consideratione triplex in scholis eorundem divisiones sunt notanda. Alia siquidem dicuntur Sacramenta *mortuorum*, quæ causant gratiam primam, ut Baptismus, Pœnitentia; alia *vivorum*, quæ gratiam secundam, seu augmentum gratiæ conferunt, ut Eucharistia & quatuor reliqua. Alia sunt Sacramenta, quæ reiterari non possunt; quia characterem imprimunt, uti Baptismus, Confirmatio

Ordo: alia quæ iterari queunt, nihilque præter gratiam animæ imprimunt, uti quatuor residua. Unum denique in re permanente consistit, videlicet Eucharistia; alia omnia cum actione transeunt, utut gratiam vel characterem tantquam effectus in anima relinquunt.

Omnes has salutis venas nobis Christus aperuit. Hominem per sensibilia lapsam, per sensibilia remedia erigere divina Sapientia voluit, ut sensibilibus assuetus ritus quosdam haberet, quos assumeret, religiosos; alios econtra respiceret superstitiosos. Fuere, qui Christum mediatorum solummodo Sacramentorum quorundam auctorem dixerunt; at inapte: Sacramenti enim institutor nãdum materiam determinat, sed eadem quoque gratiam causandi virtutem confert, quod non meri hominis, sed Dei incarnati erat officium. Sicut æterna salus, ita & salutis remedia a Deo pendent. *Auctor Sacramentorum* (inquit sanctus Ambrosius *lib. 4. de Sacram. c. 4.*) *quis est, nisi Dominus Iesus?* Et Tridentinum omnia novæ legis Sacramenta a Christo instituta definit (*Sess. 7. can. 1.*) absque omni restrictione; nova proin ac vana est illa in mediatam & immediatam institutionem distinctio.

CAPUT II.

Sacramentorum Minister quis & qualis esse debeat.

Solus homo viator, isque Sacerdos ordinarius Sacramentorum est minister. Omnibus proin laicis quævis Sacramenta conficiendi potestatem restat.

testatem competere Lutherus, Calvinus, alii
 tum novi, tum antiqui hæretici contenderunt
 quibus semper orthodoxa sese Ecclesia opposuit
 Christi institutioni nixa, qui ex pluribus docu-
 cium elegit, quos sancto Paulo teste Mysteriorum
 Dei dispensatores esse voluit. Ipse (ait idem
 Apostolus *Ephes. 4.*) dedit quosdam quidem
 Apostolos, quosdam autem Prophetas . . . alios
 autem Pastores, & Doctores, ad consummationem
 nem Sanctorum in opus ministerii, in edificatio-
 nem corporis Christi. Attamen Baptisimum ne-
 vulis summe necessarium dum necessitas erigit,
 a quovis laico, etiam fœmina, conferri potest
 continua in Ecclesia praxis docet.

Duo præcipue attendere Sacramentorum Mi-
 nister tenetur, 1. ut administret valide, 2. ut
 administret licite.

Valide Sacramenta administrantur, si præ-
 scriptæ & usitatæ in Ecclesia materiæ & formæ
 adhibentur; si serio, ac religiose seu cum inten-
 tione faciendi, quod facit Ecclesia, sacramen-
 talis actio ponatur; si ille, cui Sacramentum in
 usu consistens confertur, hoc suscipere inten-
 dat, aut saltem non reluctetur; positiva con-
 suscipientis reluctancia, aut mimica confertio
 simulatio, cætera licet adessent, invalidum et
 nullum Sacramentum redderent; quia saltem
 remedia sicut nemini obtrudi, ita & religiose
 saltem exterius, conferri Salvator ordinavit, quæ
 que agendi modum ipsa rei, quæ geritur, ex
 vitas exigit. De Ministri intentione multa
 titia quidam Theologi vulgarunt; alii ut mi-
 nister

rorum acuerent diligentiam, alii ut nimiam a fidelibus abigerent circa Sacramenta anxietatem (a). At utrique huic incommodo absque ambagibus obviatur. Si enim de Sacramento conficiendo, quæstio moveatur; ut vel actualem vel virtualem saltem generalem faciendi, quod facit Ecclesia, intentionem habeat, conari minister debet: si vero de Sacramento confecto scrupulus in nonnullis oriat, externa & seria ritus positione, ac prudenti de sinceritate Ministeri præsumptione ut scrupulum, propellant, anxii sunt admonendi. *Minister Sacramenti* (inquit sanctus Thomas 3. Part. Quæst. 64. art. 8.) *agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est minister; in verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte ministri vel recipientis Sacramentum.*

Præ-

(a) Ab intentione interna serio ponendi actionem in Ecclesia sacram Sacramenti valorem pendere tenent Card. Gotti, Bellarmin, Billuart &c. & alii plures: Intentione externa, seu exteriori seria actionis positione contenti sunt Catharinus, Natalis Alex., Drouvenius, Genettus, Serrius, Gervasio &c. pluresque Recentiores, quibus tamen multum negotii facessit propositio ab Alexandro VIII, 1690. damnata, quæ talis est: *Valet Baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit, non intendendo facere, quod facit Ecclesia. Est num. 28.*

Præter ea, quæ modo recensuimus, ad Sacramenti valorem Donatistæ adhuc ministri præterea rem requirebant; sanctus Cyprianus alique Africæ & Orientis Episcopi fidem necessariam in contentione asserunt, omnesque ab hæreticis baptizatos, ad Ecclesiam redeuntes rebaptizatos. At illos sanctus Augustinus pluribus libris confutavit; hos Stephanus Papa repressit, præcipitque, ut si quis a quacumque hæresi (legitimam materiam & formam adhibente) venerit ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur ad penitentiam. Inscritpta fert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejanum Stephani decreto subsequente Concilia fulcrum esse, & quidem iuste; Christus enim est, qui baptizat: ipsi principalis potestas; Sacerdotibus ministerialis competit. *Quid tibi (ait sanctus Augustinus Tract. 5. in Joan.) facit minister, ubi bonus est Dominus?*

Licite Sacramenta administrantur, si jura Ecclesiæ præscriptum exterior fiat ritus, & interior animæ status sancto huic ministerio non repugnet. Sancta digne, ac sancte tractanda est ipsum, quod nobis Deus indidit, rationis lumen suggerit. Ministros sui similes Dominus desiderat; unde in Scriptura Sacerdotes hortatur. Sancti estote, quoniam ego sanctus sum (Levit. 19.); Et: Mundamini, qui fertis calceamenta Domini (Isa. 43.). In hæc verba sanctus Gregorius Magnus ita scribit: Necessè est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sortis operat, ne tactu quæque deterius inquinet.

...um namque est: *Mundamini, qui fertis vasa Domini* (lib. 1. Epist. 24. nunc 25.). Plures in Decreto Canones leguntur, qui viris ecclesiasticis gravem, quam de malo ministerio Deo sint reddituri, rationem inculcant. Eorumdum selectio quo frequentior, eo utilior Parochis fiet.

Illi proin Ministri, qui peccati gravis sibi sunt conscii, antequam Sacramentum administrent, contritione possibili expiare noxam debent, quod si negligant, novo sacrilegii reatu innectuntur. Confessionem sacramentalem Eucharistiæ confectio ab eo, qui graviter deliquit, necessario præmittendam esse ex illis Apostoli verbis: *Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, Tridentinum Concilium subinfert, quantumvis quis sibi contritus videatur. Ulterius addens: Sacerdos si necessitate urgente (dum nempe copia Confessarii non fuit) absque prævia confessione celebraverit, quam primum confiteatur* (Sess. 13. cap. 7.). Nudum consilium non præceptum hæc verbis *quam primum &c.* contineri novi quidam Casuistæ sunt commenti; quibus tamen sanior Doctorum pars, ac ipse textus resistit (a).

CAPUT

(a) Duas istas circa hoc punctum propositiones Alexander VII. damnavit: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortalis confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.* Num. 38. Item: *Illæ particula quamprimum intelligitur, dum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Est num. 39.

B b 2

ad

CAPUT III.

Sacramentorum subjectum, ejusque dispositio expenditur.

Quivis homo, quamdiu viatorem agit, sacramentorum est subjectum; non tantum omnis omnium. Divina Sapientia spiritibus vitæ subsidia, prout supra (pag. 382.) notavimus, temporalium instar diversis statibus diversimodè accommodavit. Spiritualis regenerationis, fortationis, & nutritionis Sacramenta pro omnibus: Sanationis, & absterfionis signacula pro lapsis: Matrimonium pro humanæ stirpis propagatoribus: Ordinem pro Ecclesiæ Ministris & Rectoribus destinavit: unde non minus horum quam illorum consideratione stupefactus homo exclamare cum Psalte regio potest: *Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit* (Psal. 138.).

Duo præcipue in Sacramentorum subjectis requisita desiderantur, videlicet intentio, &

ad sacrilegium, vel aliud quodvis grave damnum evitandum liceret Sacramentum simulare; sed enim quis verbis & rebis a Christo institutis uteretur, ac gravem in eundem irreverentiam committeret, simulque in re gravi mentitur aliquid intus tenens, ac verbis exprimit. Innocentius XI. hanc numero 29. damnavit propositionem: *Urgens metus gravis est iusta causa Sacramentorum administrationem simulandi.* Propter easdem rationes graviter quoque ille peccat qui Sacramenti susceptionem simulat; utut ignorantia &c. quandoque minuere malitiam possit.

Dispositio: illa prior, uti paullo ante diximus, plerumque ad *validam*: posterior ad *utilem*, seu fructuosam cujuscumque Sacramenti susceptionem requiritur. Adulto repugnanti nullum (sola Eucharistia excepta) valide Sacramentum confertur. Modo humano, ac libere sua Sacramenta suscipi Christus voluit, nec nisi volentibus salutis subsidia conferri. Unde Innocentius III. ab eo, qui *penitus contradicit nec rem, nec characterem Sacramenti suscipi* definiit (Cap. *Magis de Baptis.*). Aegrotos quoque sensibus destitutos, nisi antea Baptismum, aut absolutio- nem petierint, baptizare vel absolvere Concilia Carthaginense III. & Arausicanum I. prohibue- re. Nec tamen expressa adeo sive formalis, sive virtualis, qualis in ministro requiritur; etiam in recipiente intentio est necessaria; *habitualis*, aut *interpretativa*, quæ ex christiana vita, aliis- que circumstantiis colligitur, sæpe debet suffice- re. Hinc subitaneo, ac læthali morbo oppres- sis, nisi publici fuerint peccatores, conditiona- ta saltem absolutio, Eucharistia, & extrema Un- ctio conferuntur, utut ea expresse antea non petierint. Pœnitentiæ Sacramentum, cum do- lorosam peccatoris confessionem pro materia habeat, integre sine pœnitentis libera consensione confici nequit. Idem de Matrimonio est tenen- dum; gravia enim illius onera expresso solum, ac liberrimo consensu suscipere oportet.

Dispositio, quæ Sacramenti fructum pro- moveat, non eadem pro omnibus Sacramentis est necessaria: alia Sacramentis mortuorum, alia

vivorum Sacramentis competit. Ad Baptismum aut Pœnitentiam accedentes, attritione saltem contritione imperfecta, infra explicanda, commissa prius peccata retractare tenentur, ut supereminente Sacramenti virtute contriti ex attritis imminuat, atque justificationis gratiam accipiant. Cum autem rem attritio in fide, & spe fundetur, virtutum harum exercitium Baptismi, & Pœnitentia receptioni præmittere oportet. Quod si præcedens contritio perfecta adeo sit, ut charitativam amabilem gradum attingat, Baptismus vel Pœnitentia postea suscepta jam non gratiam perimit (utpote quam jam præcedens contritio inducit) sed secundam seu augmentum gratiae causat, quia hoc subiecti præsens & accidentaria dispositio.

Ut residua quinque Sacramenta quis fructuose suscipiat, status gratiaë requiritur; hinc quædam Sacramenta vivorum sunt dicta, quia habent vitalis gratiaë vitam in subiecto supponunt, ut easque gratiaë vires ad certum quemdam finem animæ conferunt. Nemo proin gravi peccato pollutus ad ista accedere Sacramenta potest, contrarium qui attentat, grande sacrilegium perpetrat; quia rem sacram indignus accipit. Cum autem nemo, sitne in gratiaë statu, scire queat, cuiuslibet Sacramenti susceptioni contritio præmittere tutius erit, & salubrius. Optima quavis Sacramenta dispositio ex ipsa sacramentali confessione rite peracta fluit, quam quædam Eucharistiaë confectio & sumptioni præmittenda, ubi peccati gravis scientia, aut præter-

occurrit dubium, expresse Ecclesia præcepit, in aliorum quoque susceptione Sacramentorum eandem praxim fideles, præsertim pii, ac timorati observant.

Præter hanc quam modo exposuimus dispositionem, quæ quasi negativa & habitualis est, adhuc alia, ut Sacramenta uberius fructificent, positiva & actualis requiritur. Hæc in devotione cum externa, tum interna consistit, variisque virtutum, ac præprimis Fidei, Spei, & Caritatis actibus perficitur. Hanc libri pii, sacra meditatio, ac frequens de divinis sermonizatio docent.

SECTIO II.

DE

BAPTISMO ET CONFIRMATIONE.

CAPUT I.

Baptismi notio, materia, forma, minister.

Baptismus juxta Catechismum Romanum est regenerationis Sacramentum per aquam in verbo. Huic ea, quam sanctus Thomas tradit, definitio consentit, quæ Baptismum describit, quod sit exterior corporis ablutio sub præscripta verborum forma. Tria igitur præter communi-
a, de quibus supra (pag. 384.), adhuc spe-

B b 4

cialia